

Людмила Андріївна **МОРОЗ**

к.е.н., доцент, Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9830-9692>

e-mail: liudmyla.a.moroz@lpnu.ua

Ольга Петрівна **ПРОСОВИЧ**

к.е.н., доцент, Національний університет "Львівська політехніка"

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2835-0603>

e-mail: olha.p.prosovych@lpnu.ua

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: СТРАТЕГІЧНІ АСПЕКТИ

У статті розглянуто проблематику модернізації економіки України через призму стратегічних аспектів її реалізації. Роз'яснено, які зусилля потрібно докласти з боку держави для успішної модернізації економічної системи України, зважаючи на глобалізаційні зміни в сучасному суспільстві. Обґрунтовано, що ефективна структурна модернізація економіки потребує належної фінансової підтримки, яка покликана забезпечувати якісні зміни в суспільстві. Аргументовано, що державна політика у сфері модернізації економіки має бути складовою загального механізму модернізації, який передбачає вирішення трьох взаємопов'язаних проблем. Сформульовано стратегічні напрями модернізації економіки України на сучасному етапі.

Ключові слова: модернізація економіки, стратегія, державна політика, механізм

ВСТУП

Модернізація економіки сьогодні є основним завданням, зважаючи на об'єктивну необхідність зміни економічного курсу країни та реалізації крупно масштабних заходів у напрямі перетворення України на високорозвинену державу. На сьогодні у суспільстві спостерігаються негативні тенденції у сфері фінансового тиску на економічні процеси у державі та використання економічного потенціалу загалом, тому радикальне підвищення ефективності національної економіки та її модернізація є виходом країни зі складної ситуації, що склалася. Постійне оновлення економіки, яке покликане забезпечити відставання темпів розвитку України від розвинених країн світу, базується на успішній модернізації економіки в напрямі демократичного та динамічного розвитку країни. Модель економічного розвитку на засадах модернізації вивчається у роботах багатьох науковців. Зокрема, мова йде про таких вчених як В.П. Александрова, Ю.М. Бажал, В.І. Безродна, В.М. Геєць, В.В. Головка, С.М. Ілляшенко, Б.Є. Квасюк, О.В. Раєвнева, В.П. Семиноженко, Л.І. Федулова, А.А. Чухно, Е. Ясин та багато ін. У роботах цих дослідників акцент ставиться на проблематиці інноваційної та технологічної реконструкції економічної системи держави.

Водночас модернізацію слід розглядати як комплексне поняття з огляду на її постіндустріальний характер із врахуванням інституційного, політичного, соціального та економічного аспектів державної політики, яка визначає стратегічний вектор розвитку України. Потреба зміщення акцентів із технологічного на економічний та необхідність вирішення даного питання зумовила вибір теми, визначила мету й завдання статті.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Методологічною та інформаційною основою роботи є нормативно-правові акти, наукові праці, матеріали періодичних видань та ресурси Internet. Під час напи-

сання статті використано монографічний та порівняльний методи, які разом з методом абстрагування дозволили зробити узагальнення, здійсненні у процесі наукового дослідження.

МЕТА статті полягає в обґрунтуванні необхідності модернізації економіки України та характеристикі стратегічних напрямів її реалізації.

РЕЗУЛЬТАТИ

Ст. 1 Основного закону визначає українську державу як соціальну, а ст. 13 говорить про соціальну спрямованість її економіки [1]. Це свідчить про те, що економічні процеси у державі повинні насамперед забезпечувати інтереси населення, бути соціально скерованими й таким способом розвиватися з максимальним ефектом відповідно до потреб модернізованого суспільства.

Сьогодні реалії вимагають структурної перебудови економіки української держави на принципово нових засадах господарювання, відповідно до чого виникає сенс вести мову про пошук та обґрунтування стратегічних напрямів розвитку економічної системи. Саме тому побудова соціально орієнтованої та динамічної економіки, що характеризується конкурентоспроможністю та високою результативністю, має базуватися на широкому впровадженні інновацій, використанні людського потенціалу, збалансуванні внутрішнього ринку та інтеграції у світогосподарські зв'язки. Саме ці завдання покликана вирішити модернізація української економіки та стратегічні напрями її реалізації [2].

У загальному розумінні Великий тлумачний словник сучасної мови подає трактування стратегії як «мистецтво економічного, суспільного й політичного керівництва масами, яке має визначити головний напрям їхніх дій, вчинків» [3]. У контексті заданого дослідження під стратегією модернізації слід розуміти визначений напрям вчинків та дій відповідно до завдань економіки із врахуванням тих трансформацій, які від-

буваються у сучасному суспільстві. Ключову роль за такої умови повинна відігравати держава.

У сучасному світі під впливом глобалізації завдання держави швидко адаптуються до тих змін, які спостерігаються у цивілізованому суспільстві. Тому модернізація економічної системи України, зважаючи на глобалізаційні зміни, вимагає постійних зусиль, спрямованих на реальне забезпечення:

- стабільних відносин на рівні макроекономіки, які покликані сприяти економічному зростанню, активізації інвестиційних потоків, інтенсифікації міжнародних економічних відносин та обміну робочою силою й капіталом;

- активізації сфери підприємництва та інноваційної сфери у руслі розвитку дослідно-конструкторських робіт і розробок та підтримки наукових досліджень. Відповідно до цього має трансформуватися виробничо-комерційна діяльність суб'єктів підприємництва та принципи регулювання соціально-економічних процесів у зазначеній сфері;

- посилення міжнародного співробітництва української держави та лібералізації торгово-економічних зв'язків, а також розробки і впровадження відповідних економічних норм та правил відповідно до того, що Україна постійно розширює своє членство в міжнародних організаціях;

- екологічної безпеки, що потребує активного впровадження відповідних технологій у виробничий процес та участі в міжнародній взаємодії держав, присвяченій глобальним кліматичним змінам;

- соціальної політики, спрямованої на забезпечення високих темпів зайнятості та економічного зростання, реалізуючи таким способом політику держави на ринку праці з максимальним ефектом [4].

Ефективна структурна модернізація економіки потребує належної фінансової підтримки, яка покликана забезпечувати якісні зміни у суспільстві. Фінансова політика держави повинна спрямовуватися на те, щоб забезпечувати ефективний розвиток регіонів, зростання валового внутрішнього продукту, належний добробут населення та підвищення конкурентоспроможності економічної системи загалом.

Треба сказати, що на сьогодні модернізація економіки України потребує значної уваги з боку держави, оскільки у цій сфері є багато проблем та прогалин. І якраз неналежне фінансування, яке значно за-

лежить від неефективності використання державних коштів, відіграє важливу роль у здійсненні модернізаційних процесів, які потенційно могли би підвищити рівень модернізаційних перетворень у державі.

Так, на сьогодні рівень державного боргу не дає підстави вести мову про належний рівень соціально-економічного розвитку держави, що, зі свого боку, стає перепорою до впровадження ефективних трансформацій в економічній сфері. Ці висновки можна зробити на підставі даних табл. 1.

Як видно з даних табл. 1, у 2020 р. спостерігався ріст державного боргу порівняно з 2019 р. – як зовнішнього, так і внутрішнього. Це свідчить про неефективність управління державними фінансами, що позначається на всіх ланках суспільного життя держави та перешкоджає зростанню економіки.

Як свідчать дані звіту “Regional Risks for Doing Business” Всесвітнього економічного форуму, розвиток української економіки зазнає значних перешкод через наступні причини:

- масштабні параметри суспільної нестабільності;
- енергетичні проблеми, зумовлені воєнними діями з Росією;

- міждержавний конфлікт, наслідки якого відчувають усі сфери народного господарства України.

Ці ризики, а також нерозвинена інфраструктура, криза фінансування та значний рівень безробіття є вагомими для української економіки і значно перешкоджають позитивним модернізаційним перетворенням [6].

Отже, об'єктивна реальність свідчить про потребу стратегічного курсу України, спрямованого на модернізацію економіки держави. Державна політика у сфері модернізації економіки повинна бути складовою загального механізму модернізації, який передбачає вирішення трьох взаємопов'язаних проблем (рис. 1).

Стратегічні напрями модернізації економіки України повинні враховувати необхідність реалізації реформ відповідно до потреби запровадження найбільш ефективних форматів, механізмів та принципів управління економічними процесами у країні. Ці реформи покликані забезпечити реальне скорочення розриву між Україною та країнами з розвинутою ринковою економікою, зростання індексу людського розвитку та показників валового внутрішнього продукту й національного доходу.

Таблиця 1 – Державний і гарантований державою борг, млрд грн [5]

Показники	Станом на		Відхилення 2020р. від 2019 р.:	
	31 грудня 2019 р.	31 грудня 2020 р.	Сума	%
Державний і гарантований державою борг	1 998	2 552	554	27,7
– внутрішній	839	1 033	194	23,1
– зовнішній	1 159	1 519	360	31,0
Державний борг	1 761	2 259	498	28,3
– внутрішній	829	1 001	172	20,6
– зовнішній	932	1 258	326	35,1
Гарантований державою борг	237	293	56	23,5
– внутрішній	9	32	23	в 3,5 р.
– зовнішній	228	260	32	14,4
Частка боргу в іноземній валюті у загальному обсязі державного й гарантованого державою боргу, %	63,4	65,0	1,6	–

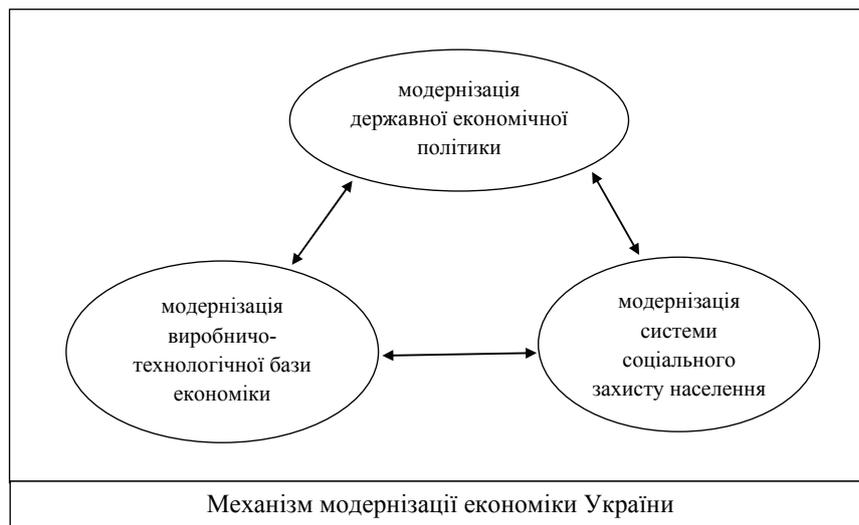

Рис. 1. Проблеми реалізації механізму модернізації економіки України [власні узагальнення]

Для того щоб визначити, наскільки успішними є реформи у сфері модернізації, слід розуміти, яким умовам вони повинні відповідати. Зокрема, мова йде про:

1) концептуальний підхід до реформ у вигляді чіткої стратегії шляхом визначення її пріоритетних напрямів у своїй логічній взаємопов'язаності, забезпеченості відповідними ресурсами та лімітуванням часових рамок реалізації стратегії;

2) регламентацію тактики здійснення реформ відповідно до визначеної стратегії з огляду на те, що стратегічний план у широкій перспективі потребує визначеної послідовності дій, реформаторських взаємодій та зусиль;

3) у напрямі забезпечення ефективності, послідовності та неперервності трансформаційних змін у суспільстві потрібно адекватно та швидко реагувати на ті зміни, які відбуваються в зовнішньому та внутрішньому середовищі;

4) сприятливі умови для реалізації стратегічних завдань модернізації, які повинні гарантуватися на рівні зовнішнього та внутрішнього середовища. Зокрема, мова йде про середовище, досвід та зовнішні фінансові ресурси (зовнішнє середовище), або про ресурси, потенціал, реформаторські сили та загальнонаціональну волю стосовно реалізації стратегічних завдань модернізації (внутрішнє середовище).

Отже, стратегічні напрями модернізації економіки України на сучасному етапі можна сформулювати так:

– формування нормативної бази, яка би забезпечувала сприятливі умови в державі для реалізації модернізаційних перетворень в економіці України;

– активізація грошово-кредитної, бюджетної, амортизаційної, податкової політики держави, системи санкцій та пільг тощо;

– розвиток науки, покращення її фінансування, інтеграція наукових досягнень із виробничою сферою, сприяння розвитку науково-дослідних установ у

державі;

– посилення наукової складової у венчурному бізнесі та в корпоративних структурах;

– сприяння розвитку інноваційних проєктів у суспільстві, здатних покращити модернізаційні процеси в економіці держави.

Отже, економічне зростання неможливо уявити без докорінної модернізації економічної системи, в яку потрібно на рівні держави закласти чіткий принцип стратегічного розвитку. У масштабах глобальної економіки саме стратегічне спрямування із чіткими підсистемами стратегії матиме найкращий ефект і найвищі результати позитивних трансформаційних змін у національній економіці.

ВИСНОВКИ

Модернізація української економіки є об'єктивно необхідним та невідворотним процесом, покликаним забезпечити зростання добробуту населення та розвиток позитивних трансформаційних змін у країні. Модернізаційні зміни мають здійснюватися відповідно до визначених зусиль держави, скерованих на отримання найкращого результату функціонування економічної системи.

Водночас постійна та невпинна модернізація пов'язана з вирішенням низки проблем та перешкод, які існують на сьогодні в економіці української держави та стоять на перепоні її прогресивному розвитку. Їх вирішення дасть змогу економічній системі перейти на якісно новий рівень розвитку. Згідно з цим реформи в економіці України слід здійснювати відповідно до чіткої стратегії її розвитку та стратегічних напрямів, які дозволять реалізувати обраний державою курс на модернізацію національної економіки та побудувати економічну систему відповідно до рівня розвинутих країн світу.

Список використаних джерел

1. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254-vr>

2. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки / А.П. Павлюк та ін.; за ред. Я.А. Жаліла. К.: НІСД, 2012. 104 с.

3. Великий тлумачний словник сучасної мови. URL: <https://slovnym.me/>

4. Модернізація України: визначення пріоритетів реформ. Проект до обговорення: URL: http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/.../Modernizatsiia_Ukrainy_sotsialno_ekonomic
5. Висновки Рахункової палати про результати аналізу річного звіту про виконання закону України „Про державний бюджет України на 2020 р.»: Київ, 2021. 87 с.
6. Regional Risks for Doing Business, 2019. URL: <https://cn.weforum.org/reports/regional-risks-for-doing-business-2019>

References

1. The Constitution of Ukraine. Law of 28.06.1996 № 254k/96–VR. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254-vr> [in Ukrainian].
2. Structural transformations in Ukraine: prerequisites for modernization of the economy / A.P. Pavliuk, et.al.; ed. Ya.A. Zhalil. Kyiv: NISD, 2012. 104 p. [in Ukrainian].
3. Large explanatory dictionary of modern language. URL: <https://slovyk.me/> [in Ukrainian].
4. Modernization of Ukraine: defining reform priorities. Project for discussion: URL: http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/.../Modernizatsiia_Ukrainy_sotsialno_ekonomic [in Ukrainian].
5. Conclusions of the Accounting Chamber on the results of the analysis of the annual report on the implementation of the Law of Ukraine “On the State Budget of Ukraine for 2020”. Kyiv, 2021. 87 p. [in Ukrainian].
6. Regional Risks for Doing Business, 2019. URL: <https://cn.weforum.org/reports/regional-risks-for-doing-business-2019>

Liudmyla MOROZ

PhD in Economics, Associate Professor, Lviv Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9830-9692>

e-mail: liudmyla.a.moroz@lpnu.ua

Olha PROSOVYCH

PhD in Economics, Associate Professor, Lviv Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2835-0603>

e-mail: olha.p.prosovych@lpnu.ua

MODERNIZATION OF UKRAINE'S ECONOMY: STRATEGIC ASPECTS

The paper considers the issue of modernization of Ukrainian economy through the prism of strategic aspects of its implementation. The introduction states that the constant renewal of the economy, which is designed to ensure the lag of Ukrainian development from the developed countries, is based on the successful modernization of the economy in the direction of democratic and dynamic development of the country. The purpose of the paper is to substantiate the need to modernize the economy of Ukraine and characterize the strategic directions of its implementation.

It is explained what efforts the state needs to make for the successful modernization of the economic system of Ukraine, given the globalization changes in modern society. It is substantiated that effective structural modernization of the economy requires adequate financial support, which is designed to ensure qualitative change in society. It is argued that public policy in the field of economic modernization should be part of the overall mechanism of modernization, which involves solving three interrelated problems. The conditions to be met by successful reforms in the field of economic modernization have been determined. It is proved that the strategic directions of modernization of Ukraine's economy should take into account the need to implement reforms in accordance with the need to introduce the most effective formats, mechanisms and principles of economic process management in the country. Strategic directions of modernization of Ukrainian economy at the present stage are formulated.

In conclusion, it is substantiated that the modernization of the Ukrainian economy is an objectively necessary and inevitable process designed to ensure the growth of welfare and the development of positive transformational changes in the country. Modernization changes must be carried out in accordance with certain efforts of the state aimed at obtaining the best result of the functioning of the economic system. It is concluded that reforms in the economy of Ukraine should be carried out in accordance with a clear strategy of its development and strategic directions, which will implement the chosen state course to modernize the national economy and build an economic system in accordance with the level of developed countries.

Keywords: *modernization of the economy, strategy, public policy, mechanism*